AJu

VONDSTEN IN VEERE

Middeleeuwse voorwerpen uit een beerput van huis 'In den Struys'

redactie
Ellen Vreenegoor en Jan Kuipers

met bijdragen van
Michiel Bartels, Peter Blom, Otto Brinkkemper, Leida Goldschmitz, Olaf Goubitz, Kirsti Hänninen, Peter Henderikx, Henk Hendrikse, Bart Klück, Jaap Kottman, Frits Laarman, Roel Lauwerier, Ruud de Man, Alexandra Mars, Bas Oele en Ellen Vreenegoor

UITGEVERIJ UNIEPERS ABCOUDE
Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Provinciaal Depot voor Bodemvondsten

46. Het gebruik van tinnen pispotten in de ziekenzaal op een schilderij van de Meester van de Levensbron (1510), getiteld 'De Zeven Werken van Barmhartigheid'.

Een tinnen pispot

Henk Hendrikse en Leida Goldschmitz

De sanitaire voorzieningen in de middeleeuwse huizen waren naar onze begrippen minimaal. De meeste huizen, groot of klein, hadden geen of een zeer gebrekkig 'secreet' of 'heimelijkheid', dat meestal temidden van het (pluim)vee op het erf stond. Voor de behoeften binnenshuis en in bijvoorbeeld hospitalen, werd gebruik gemaakt van de pispot, ook wel *pissebecken* of *stroylpot* genoemd. (Stroylen of streulen betekent ruisen of ratelend stromen). Dit nuttige voorwerp ging pas vanaf het einde van de veertiende eeuw tot het gewone huisraad behoren.

Onder de zes pispotten die in de Veerse put werden gevonden bevond zich een tinnen exemplaar (afb. 47). Bestudering van vijftiende-eeuwse boedelinventarissen uit Deventer laat zien dat tinnen pispotten pas in het laatste kwart van de vijftiende eeuw in het burgerhuishouden voorkomen, maar ook dan nog geen gemeengoed zijn. Bij opgravingen worden ze zelden aangetroffen.

Tinnen pispotten werden tot in de negentiende eeuw gebruikt. Ze waren duurzaam omdat het metaal niet door zouten en zuren werd aangetast. Bovendien waren ze gemakkelijk schoon te houden en stonden ze stevig.

De vroegste exemplaren werden in drie delen gegoten: de twee helften van het lichaam - dat als het ware verticaal doorsneden werd - en het oor, waarop een nok werd aangebracht om de grip te vergemakkelijken.

Bij de Veerse pispot gaan hals, schouder en buik vloeiend in elkaar over. Op de schouder bevinden zich twee dubbele draairingen. De pot heeft een licht gewelfde bodem. Aan de binnenkant zijn de gietnaden goed te zien.

In 1972 werden drie exemplaren gevonden bij het onderzoek van kasteel Aldegonde bij West-Souburg. Eén ervan is door Trimpe Burger beschreven. Het is een van de vroegste, goed gedateerde exemplaren. Op het schuine boord staat het wapen van heer Adriaan van Borsele die van 1451-1468 op het kasteel woonde.[1] De twee andere pispotten zijn niet gepubliceerd. Een uit Reimerswaal afkomstig exemplaar uit het eerste kwart van de zestiende eeuw bevindt zich in de collectie van Van Beuningen.[2]

Het Rijksmuseum Twenthe te Enschede bezit een schilderij uit ca. 1510 van de 'Meester van de Levensbron', getiteld 'De Zeven Werken van Barmhartigheid'. Een detail ervan laat een ziekenzaal zien waar voor iedere beddenkoets een tinnen pispot zonder deksel staat (afb. 46).

47. Een pispot van tin.

1. Trimpe Burger 1972a, 110.
2. *Thuis in de Late Middeleeuwen* 1980, afb. 78.